

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Маляра Станіслава Анатолійовича
на тему: «**Організаційно-економічний механізм розвитку житлового фонду**»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»
(05 – Соціальні та поведінкові науки)

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Питання, пов'язані із незадовільним рівнем забезпеченості та стану житлового фонду в Україні, потребують суттєвого покращення, а в умовах війни – стали критично актуальними для забезпечення соціально-гуманітарної складової національної безпеки України.

Внаслідок тривалого використання житловий фонд в Україні потребує модернізації та нарощення і, в окремих випадках, заміни на нове житло для громадян. У попередні роки частка населення проживала в старих, зношених і аварійних будинках, а після початку агресії цей показник суттєво зріс, внаслідок чого істотно розвинулася проблема багатьох пошкоджених і зруйнованих житлових об'єктів, включаючи ті, які раніше вважалися неproblemними.

В умовах війни з'явилися нові виклики, зокрема в частині належного функціонування критичної інфраструктури, зменшення кількості придатного до проживання житлового фонду та ін.

Важливим є зосередження уваги і пошук фінансових ресурсів на підтримку інженерних мереж і споруд, які є необхідною частиною критичної інфраструктури для житлових будинків. Особливої уваги та обсягів фінансування потребують системи, які забезпечують ефективне функціонування та безпеку інженерних комунікацій, таких як водопостачання, каналізування, електропостачання та інші важливі мережі. Забезпечення нормальної експлуатації і підтримання високих стандартів функціонування цих інженерних систем є пріоритетним завданням.

Актуальними є й питання функціонування організаційно-економічного механізму житлового фонду, що сприятиме ефективному управлінню житловим фондом з урахуванням вищезокреслених проблем.

Відтак, вирішення наукового завдання, яке стосується обґрунтування теоретико-методичних та методико-прикладних положень формування й вдосконалення організаційно-економічного механізму розвитку житлового фонду України слід вважати своєчасним і актуальним.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до тематики плану науково-дослідних робіт Київського університету імені Бориса Грінченка за темою: «Розвиток економіки міста Києва в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0118U001561), у межах якої здобувачем розроблено рекомендації щодо формування економіко-організаційного механізму розвитку житлового фонду,

впровадження якого сприятиме підвищенню ефективності функціонування житлового фонду міста та забезпечуватиме покращення стану критичної інфраструктури.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи

Теоретико-методичні положення, практичні рекомендації і висновки, сформульовані дисертантом, є достовірними. Дисертаційна робота має логічну побудову, її автор системно підійшов до постановки проблеми, формулювання завдань, обрав влучні методи та прийоми дослідження.

Обґрунтованість положень новизни забезпечується використанням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, а саме: діалектичного методу наукового пізнання (за систематизації теоретичних основ формування поняття «організаційно-економічний механізм розвитку житлового фонду» та «критична інфраструктура»), абстрактно-логічного (для обґрунтування науково-методологічних підходів дослідження процесу формування та модернізації організаційно-економічного механізму розвитку житлового фонду), класифікаційно-аналітичного (зادля класифікації об'єктів критичної інфраструктури), порівняльного аналізу та рядів динаміки (для проведення оцінки сучасного стану житлового фонду України та його критичної інфраструктури), статистичного та експертного методу (для оцінки ефективності залучення інвестицій у розвиток житлового фонду), експертних опитувань (для формування баз знань запропонованих математичних моделей на базі теорії нечіткої логіки та лінгвістичної змінної); парних порівнянь (при побудові функцій належності) та ін.

Наукові положення кваліфікаційної наукової праці мають достатній рівень обґрунтованості за рахунок дослідження та систематизації наукових праць провідних науковців-дослідників з питань сутності, структури та особливостей розвитку житлового фонду (розділ 1, підрозділ 1.1); систематизації та обґрунтування місця критичної інфраструктури у формуванні економіко-організаційного механізму розвитку житлового фонду і теоретико-методичних аспектів формування та модернізації організаційно-економічного механізму розвитку житлового фонду (розділ 1, підрозділи 1.2, 1.3); збір, аналіз та представлення статистично-порівняльної інформації щодо стану і житлового фонду в Україні та світі (розділ 2, підрозділи 2.1, 2.3); розроблення моделі інтелектуальної підтримки прийняття рішень з пошуку оптимальних шляхів модернізації та відновлення житлового фонду (розділ 3, підрозділ 3.2), удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку та відновлення житлового фонду (підрозділ 3.3).

Глибокий аналіз змісту дисертації та опублікованих наукових праць здобувача Маляра С.А. дають змогу констатувати високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і наданих рекомендацій. Представлений матеріал дисертаційної роботи базується на сучасних теоретичних та практичних дослідженнях.

Основні положення та висновки дисертації мають достатній рівень апробації, доповідались й одержали схвалення на 13 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Структура та зміст основних положень дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Маляра Станіслава Анатолійовича складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел із 192 найменувань. Загальний обсяг роботи – 209 сторінок, в тому числі 175 сторінок основного тексту. Робота містить 21 рисунок та 33 таблиці.

У розділі 1 «Теоретичні основи формування організаційно-економічного механізму розвитку житлового фонду» (с. 28-79) розкрито сутнісні характеристики та особливості розвитку житлового фонду, досліджено роль критичної інфраструктури у формуванні економіко-організаційного механізму розвитку житлового фонду та визначено особливості формування і модернізації організаційно-економічного механізму розвитку житлового фонду.

У розділі 2 «Методичні положення та інструментарій оцінювання стану житлового фонду» (с.80-132) наведено результати аналізування сучасного стану розвитку житлового фонду України та його критичної інфраструктури, оцінено ефективність залучення інвестицій у розвиток житлового фонду, а також систематизовано світовий досвід і визначено перспективи його впровадження в Україні.

У розділі 3 «Реалізація методичного підходу до удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку житлового фонду» (с.133-171) визначено методичні основи системи діагностики стану житлового фонду, наведено результати розробки моделі інтелектуальної підтримки прийняття рішень із пошуку оптимальних шляхів модернізації та відновлення житлового фонду, обґрунтовано напрями удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку та відновлення житлового фонду в Україні.

Структура та зміст дисертації в повній мірі розкривають тему, мету та завдання дослідження. Робота написана з дотриманням принципів академічної доброчесності. Стиль викладення матеріалу характеризується науковістю, логічною послідовністю, інформаційно-аналітичною насиченістю.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що структура дисертації розкриває основні положення змісту та поставлені завдання. Представлена до захисту дисертація є завершеною цілісною науково-дослідною роботою.

Наукова новизна отриманих результатів дисертаційної роботи

Наукова новизна отриманих результатів полягає у розробленні і науковому обґрунтуванні теоретико-методичних і прикладних засад формування та оцінювання ефективності організаційно-економічного механізму розвитку житлового фонду.

Автором *вперше* на основі використання положень теорії нечіткої логіки

запропоновано математичну модель інтелектуальної підтримки процесу прийняття оптимальних рішень у сфері модернізації житлового фонду (п.р. 3.2 дослідження, с. 148-156 дисертації). Запропонована автором модель дозволяє створити прикладне підґрунтя обрання проєктів відновлення та розвитку житлового фонду й забезпечити підвищення ефективності функціонування управлінської моделі підтримки такого розвитку.

У роботі удосконалено:

- науково-концептуальні положення функціонування та трансформації організаційно-економічного механізму розвитку житлового фонду через конкретизацію змісту такого механізму, мети його функціонування, базових компонент, підсистем і зв'язків між ними, етапів формування і впровадження, що дозволило на основі опису цілісної моделі організаційно-економічного механізму виокремити його елементи, запропонувати актуальні заходи реалізації у стохастичному економічному просторі (рис. 3.16 на с. 169 рукопису, п.р. 3.3 дослідження).

- методичний підхід щодо процесу управління критичною інфраструктурою житлового фонду виокремленням етапу превентивної ідентифікації та оцінки потенційних ризиків і загроз, які можуть деструктивно впливати на функціонування такої інфраструктури, що дало можливість визначити системні напрями забезпечення безпеки житлового фонду (п.р. 1.2 дисертації);

- класифікацію об'єктів критичної інфраструктури за такими ознаками: за ієрархічним рівнем управління, за формою власності, за масштабом, за тяжкістю наслідків, за тривалістю відновлення, за вразливістю до негативного впливу, за термінами відновлення, що дало можливість системно здійснити виокремлення потенційних ризиків для функціонування такої інфраструктури, розробити напрями управлінського характеру для їх ефективного виявлення, запобігання та швидкої ліквідації внаслідок настання (табл. 1.7 на с. 53-54 рукопису).

Набули подальшого розвитку:

- понятійно-категорійний апарат економічної науки в частині конкретизації сутності дефініції «організаційно-економічний механізм розвитку житлового фонду», яку запропоновано розглядати як сукупність організаційних, економічних методів і інструментів модернізації об'єктів житлового фонду, базових принципів забезпечення їх оновлення і розвитку з урахуванням необхідності узгодження інтересів у цій сфері основних суб'єктів господарювання та врахування особливостей сучасного стану функціонування національної економіки (п.р. 1.3 дослідження);

- теоретико-прикладні положення розвитку циркулярної економіки, що реалізовано через поглиблення сутності такої моделі, переваг і недоліків її впровадження, деталізацію змісту поняття «технологія циркулярної економіки» та класифікацію сучасних інновацій у цій сфері, що дало можливість конкретизувати особливості впровадження моделі циркулярної економіки, описати її роль у процесах трансформації організаційно-економічного механізму розвитку житлового фонду (с. 125-131 дисертації);

- методико-прикладні напрями трансформації організаційно-економічного

механізму розвитку житлового фонду з метою формування сприятливих умов для розширення та відновлення житлового фонду, які були конкретизовані залежно від мети впроваджуваної моделі житлової політики, сучасних реалій соціально-економічного розвитку країни, макробезпекових чинників (п.р. 3.3 дослідження).

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у тому, що теоретичні та методологічні розробки щодо функціонування та оцінювання ефективності організаційно-економічного механізму розвитку житлового фонду доведені до рівня теоретико-методичних та науково-практичних рекомендацій.

Наукові результати, висновки та рекомендації проведеного дослідження використані у роботі Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (довідка про впровадження №9352.2/23/01 від 09.11.2023); Державної спеціалізованої фінансової установи «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» (довідка про впровадження №1619/008 від 30.10.2023); Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка (довідка про впровадження № 423 від 02.12.2021); Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Печерська мрія» (довідка про впровадження №1511/23 від 15.11.2023).

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні положення дослідження опубліковано у 28 наукових працях, з яких 1 розділ у колективній монографії, 11 статей у наукових фахових виданнях України, 3 статті у наукових виданнях інших держав, включених до міжнародних наукометричних баз даних, 13 тез наукових доповідей.

Автором дотримані вимоги п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Дотримання принципів академічної доброчесності

Результати аналізу тексту дисертаційної роботи та публікації Маляра С.А. засвідчують відсутність ознак порушення автором вимог академічної доброчесності. Текст дисертації містить посилання на джерела інформації у випадку використання ідей, розробок, тверджень, відомостей, статистичних даних.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Оцінюючи в цілому високий рівень теоретико-методичних і методико-прикладних положень, ґрунтовну теоретичну складову, систему практичних

рекомендацій, обґрунтованість наукових положень, висновків та пропозицій, необхідно виділити дискусійний характер окремих положень дослідження.

1. У дисертаційній роботі на рис. 1.2 наведено фактори управлінської безпеки житлової сфери (розділ 1, с. 44). Разом з тим, потребує додаткового пояснення позиція автора щодо, по-перше, сутності поняття «управлінська безпека» та, по-друге, виділено саме зазначених факторів.

2. На с. 77 автором вказано, що «... в процесі реалізації механізму розвитку житлового фонду є моніторинг на всіх структурних рівнях». Разом з тим, на рис. 1.4 «Етапи впровадження організаційно-економічного механізму» така складова, як моніторинг – відсутня.

3. У п.р. 1.3 під час висвітлення теоретико-методичних аспектів формування організаційно-економічного механізму розвитку житлового фонду доцільно було більше уваги приділити теоретичними основам формування й реалізації безпосередньо економічному інструментарію державної політики в цій сфері, визначивши склад відповідних економічних інструментів, форми їх реалізації та наслідки впливу на нарощення обсягів житлового будівництва, покращення якості житлового фонду, модернізацію інфраструктури тощо.

4. У п.р. 2.3 автором розглянуто світовий досвід використання ефективних інструментів управління розвитком житлового фонду. Зазначено, що варто використовувати ці інструменти для управління розвитком житлового фонду в Україні. Разом з тим, незрозумілою залишилися позиція автора щодо того, які саме інструменти варто використовувати в управлінні розвитком житлового фонду України, зокрема, до прикладу, які з них є пріоритетними для впровадження.

5. У п.р. 3.2 автором запропоновано показник інвестиційної привабливості заходів з оптимізації чи відновлення жилого фонду. Вказано, що його визначають система факторів за блоками: економічні, технічні, експлуатаційні. Разом з тим, не наведено склад зазначених факторів.

6. У п.р. 3.3 на рис. 3.16 (с. 169 дисертації) наведено «Організаційно-економічний механізм розвитку житлового фонду». Зазначена розробка набула б більшої практичної значимості, якби на ній були представлені: завдання організаційної та економічної компонент механізму; заходи економічного характеру та послідовність (алгоритм) їх імплементації, реалізації; очікувані результати впровадження механізму.

Проте, вказані недоліки і наведені зауваження в основному вказують на дискусійні аспекти, мають рекомендаційний характер і не є суттєвими; не заперечують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи Маляра С. А. як ґрунтового дослідження, що виконане на високому науково-професійному рівні, містить наукову новизну, має теоретико-методичну і практичну цінність.

Загальний висновок

Дисертація Маляра Станіслава Анатолійовича на тему «Організаційно-економічний механізм розвитку житлового фонду», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», виконана на високому

науковому рівні, а отримані результати дослідження характеризуються науковою новизною та мають теоретичну і практичну значимість. У дослідженні вирішено важливе науково-практичне завдання, що полягає в поглибленні теоретико-методичних засад та напрацюванні практичних рекомендацій відносно формування організаційно-економічного механізму розвитку житлового фонду.

Дисертаційна робота Маляра Станіслава Анатолійовича за змістом відповідає спеціальності 051 «Економіка», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 р. № 283), Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Маляр Станіслав Анатолійович – автор дисертації «Організаційно-економічний механізм розвитку житлового фонду» заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент

**Доктор економічних наук, професор,
завідувач відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів
Державної установи
«Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України»**

Тарас ВАСИЛЬЦІВ

